info РУСИН

ІНФОРМАЧНЫЙ ДВОТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СЛОВЕНЬСКА
INFORMAČNÝ DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV SLOVENSKA

založená v roku 1990

č. 22-23 | ročník IX. | december 2012

Cena 0,40 €

HODINA SPOMIENOK

3

Bojovník za práva Rusínov a Slovákov

ODPORÚČAME

4-5

Русиньскый календарь

| fakty | kultúra | história | aktuálne informácie o Rusínoch a nielen pre Rusínov

| факты | культура | історія | актуалны інформації о Русинах а не лем про Русинів

ODPORÚČAME

7

Жывототворный Репеїв

Русиньскый актівіста Петро СОЛЕЙ оціненый пряшівсков жупов

Заступительство Пряшівского самосправного края (дале ПСК) на славностній академії в децембрі минулого року уділило основательови Інштітуту Нашы актівіты про Словеньско Петрови Солейови з Меджілаборець Ціну ПСК за міморядны выслідкы роботы в области культуры і за окремый принос при проглыбльованю діалоґу і толеранції меджі народами і прихыленцями різных хрістіяньскых традіцій, як і репрезентації Словеньска в загранічу.

Текст С.Л. Фечова, фото авторкы і архів

Ціну перебрав вєдно із Єго Высокопреосвященым владыком Растіставом, православным єпіскопом пряшівскым і Словеньска, котрый перевзяв ціну свого попередника, благой памяти зоснувшого єпіскопа Яна. Про інтерес увадзаме, же Петро Солей походить із Меджілаборець і знамым про людей ся став як наймолодшый автор одборной літературы.

► с. 2

Петро Солей (вліво) переберать ціну з рук председы ПСК П. Худіка.

ФЕДОР ВІЦО – ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

ҐЛОСА

Дюра Папуґа, председа Світовой рады Русинів, Сербія

Кебы єм мав збіланцовати 2012 рік, то за єден із найвекшых успіхів т. р. поважую узнаня русиньского языка за єден із 18 реґоналных або народностных языків вєдно із узнаньом Закона о державнім языку на Україні. Барз мило ня потішыли і выслідкы зрахованя жытельства на Словеньку і єм пересвідченый, же праві Русины на Словеньску можуть быти великым прикладом того, як быти на таку вызначну подію приготовленыма. Кус єм скламаный із выслідків зрахованя жытельства у Сербії, де ся кількость Русинів зменшыла. Знали сьме, же так буде і правду повісти і очековали сьме зменшаня. Тот яв мож высвітліти і так, же у Сербії Русины не мають проблем приголосити ся ку русиньскій народности, або не є у нас такых людей, котры суть Русинами а намісто русиньской народности собі написали даяку іншу. В тім єм собі істый. Причіны зменшіня кількости Русинів у Сербії виджду у великій міґрації, бо вельо людей із соціалных ці економічных причін одходить до Канады або іншых западоевропскых штатів за роботов. Тот неутішный процес міґрації перебывать у нас довго і з рока на рік є силнішый, і зато нам треба помочі в тім, жебы Сербія вступила до ЕУ. Тым бы была оздравлена економіка і люде бы не мусили аж так путовати за роботов. Хоць выслідкы зрахованя жытельства у Сербії не суть про Русинів найпозітівнішы, хочу звыразнити, же праві Влада Сербії, в порівнаню з іншыма державами, найвеце підпорує активности народностных меншын, што нас барз тішыть.

ЕКСКЛУЗІВНІ! з Петром СОРОКОМ

о силі Рождественных свят православных віруючіх

Спрацовала: С. Л. Фечова

Рождественны свята, котры уж маме вшыткы в радости за собов, славить векшына православных віруючіх на розділ од рімо ці ґрекокатоликів аж в януарі. Дотримують так юліяньскый календарь, котрый є днесь за ґреґоріяньскым календарьом 13 днів пізніше. О розділных календарях і о дакотрых непознаных традіціях надвязуючіх на Рождественны свята выходного обряду, як і о силі віры, сьме побісідовали з духовным справцьом Православной церькви в селах Осадне і Гостовиці сниньского окресу - Петром Сороком.

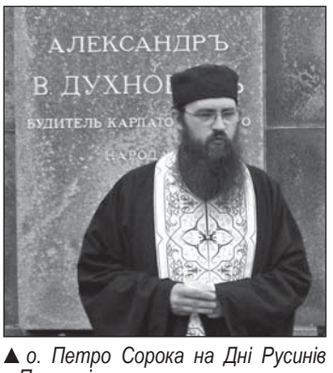

▲ *о. Петро Сорока на Дні Русинів у Пряшові.*

Православны віруючі славлять Рождество пізніше як напр. католици, можете конкретніше высвітлити чом є то так?

В 16. сторочу управив папа Ґреґорь XIII. попередній ка-

► с. 2

► с. 1: ЕКСКЛУЗІВНІ! ...

лендарь, котрый зоставив іщі рімскый політік Юліюс Цезар, а то так, же го посунув о 10 днів дале. Но розділ меджі обома календарями є днесь уж 13 днів, бо за каждым роком, котрый є ділительный седмічков, набігне далшый день розділу меджі

обідвома календарями. То значіть, же теперь є розділ тых 13 днів. Но в році 2100 то буде уж 14 днів. Православна церьков ся рядить юліяньскым календарьом. Дакотры собі думають, же мы маме Рождество пізніше. Но з історічного боку, мушу конштатовати, же православны віруючі не мають свята пізніше, але католици їх мають скорше як православны. Хоць подля офіціалного календаря є то 6. януара, але подля нашого календаря є то все 24. децембер, коли маме Святый вечор.

Як пережывають Рождественны свята православны віруючі і якы обряды ці традиції суть з нима, напр. в Осаднім, повязаны?

Святый вечор маме 6. януара. В тот день ся уж од рана одбывають у нашім храмі Вознесенія Господнього тзв. шеціалны богослужбы - єднов з них суть тзв. Царьскы часы, котры тримають дообіда. Назву Царьскы мають зато, бо суть доповнены о різны обряды споєны з народжіньом Ісуса Хріста, як і історічным фактом, же в минулости праві на такы обряды ходили царі або кралі. Пообіді ся в храмі одбывать літурґія св. Василія Великого уж з вечірньов – значіть з вечіньов богослужбов. Потім віруючі одходять до свого обыстя і сидають за щедровечірній стіл. Вечеря є все пістна. По вечері віруючі приходять зась до храму на Велике повечеря. Є то єдна із літурґій, котра є доповнена о пісні і жалмы, котры ся співають якраз в тот Святый вечор і тота богослужба мать славностнішый характер. В тот вечор ся православны віруюії зачінають здравкати Хрістос Раждает ся, на котрый ся одповідать: Славите Його. На другый день (7. 1.) дообіда ся служыть славностна літурґія на довго очековане свято Народжіня Ісуса Хріста.

Повіли сьте, же щедра вечеря є пістна, можете повісти, якы їдла ся через тоту вечерю їдять в Осаднім?

Суть то напр. перогы, капустніця без колбасы, бандуркы, фасоля, грибова мачанка, хліб з медом і часнок. Вечеря є щедра, што до кількости їдел, але пістна в одношіню ку нашым церьковным традіціям. Цілый день постиме і до вечері нич не їме. Тот день є головні о приготовліню ся на Народжіня Хріста.

Ґрекокатолици, але і дакотры православны віруючі на Словеньску славять Рождество як рімокатолици, значіть подля ґреґоріяньского календаря. Зато ся хочу опросити, ці суть і в Осаднім такы родины, котры славять Рождество напр. в обідвох термінах?

Ту треба выходити з того, же Хрістос ся народив лем раз, зато його народжіня треба славити лем раз. Про нас народжіня Хріста не є лем обычайна ослава дачого, то є оправдиве пережываня той події. Не мам рад кідь дахто повість, же є православный і же Рождество славить два раз. Бо будь го славить в єднім терміні або в другім. Но суть і такы православны, котры славять Рождество подля нового календаря, што є кус під впливом западу. Але славити Рождество двараз поважую за абсурдность. Векшына православных жытелів в Осаднім славить народжіня Хріста подля старого календаря. Но ставать ся і таке, же ку родичам до Осадного приходять діти, котры жыють даґде інде і там, де жыють, славять подля нового календаря і до Осадного прийдуть славити так, як їх родічі, што я не поважую за барз добру ідею.. Бо я собі думам, жебы ся мало славити так, як то робили нашы предкове.

Є правда, же дакотры православны віруючі поступні страчають інтерес о славіня Рождества подля юліяньского календаря?

Є правда, же на нас тискають зо світа, но не з іншых церьквей. Но я єм такого погляду, же мы мусиме своє дотримовати і вести ку тому і нашы діти. Дотримовати старый календарь треба і зато, же нам утримує споїня з нашыма отцями, дідами і прадідами. Кідь ся чоловік вздасть свого традічного календаря, потім рескірує, же ся часом вздасть і свойой віры. Свої традіції мусиме дотримовати, жебы сьме знали. хто сьме і што є про нас характерістічным. Так само треба, жебы сьме із своїма дітми бісідовали по русиньскы, бо і тото нас споює із нашыма предками.

В сучастнім гектічнім часі вельо людей жыє без віры. В чім є подля вас про наш жывот выгодна ці потрібна віра в Господа?

Ту є тяжко говорити о выгодах. Бо быти хрістіяном є барз тяжке. Чоловік ся мусить нераз чогось зречі, мусить постити, ходити сістематічно до храму, мусить быти добрым чоловіком... Значіть выраз ,,мусить" ся вельо раз повторять. Но кідь ся нам подарить жыти подля заповідей церькви, будеме одмінены вічным жывотом. А тыж нетреба забывати на дві основны Божы приказаня а то: жебы сьме любили свого Господа і свого ближнього. Я не можу никому повісти: ,, придь до церькви, бо в церькви є барз добрі". Бо то не є так і абсолутні не є в церькви добрі, є там тяжко, але праві лем в церькви може віруючій зажыти много невіроятных і блаженых моментів, котры нам Господь давать, жебы нас потішыв і ту на землі. А про тоту радость і чутя стоїть зато быти віруючім. Значіть быти хрістіяном є барз тяжке, но заєдно з тым і барз красне.

► с. 1 Русиньскый активіста ...

Літературным діятельством ся зачав заподівати уж як девятак на основній школі, коли выдав свою першу книжку під назвов Перегляд словеньской мены 1993-2001. Дотеперь мать на своїм конті выданя 6 одборных публікацій з области модерного словеньского піняжництва, меджінародых різб мінцовні в Кремніці або літурґічных предметів ґрекокатоликів на Словеньску. В сучастности робить в Інштітуті НАПС – Нашы активіты про Словеньско, котрый заложыв в році 2004. П. Солей є властником і іншых вызначных цін як: Оцініня словеньского міністерства школства, Ціны А. Варголы, Бронзовой медайлы баньскобыстріцькой Університы Матєя Белы і Стріберной плакеты Народного згромаждіня Мадярьской републікы. Його

Словеньску. В 2011 р. скінчів інжінірьске штудіюм економії на ЕФ Університы Матєя Белы в Баньскій Быстріці. Абсолвовав вецей одборных школінь з области овірованя правости цінностей ці діпломатічного протоколу. Одборны скусености здобыв і як порадця председы єдного із централных орґанів штатной справы на жывотным кредом є: „Быти добрым чоловіком і остати фурт при землі". Же тото ся му істо дарить, потвердив і при кампані перед зрахованьом жытельства в році 2011 на Словеньску, на котрім і він партіціповав і нашым Русинам ся до душы пригваряв через летачікы, котры дістрібувала РОС із своїма партнерами.

Adolf DOBRIANSKY
– bojovník za práva Rusínov i Slovákov

Prvý rusínsko-slovenský poslanec. 19 decembra uplynulo 195 rokov od jeho narodenia. Narodil sa v dedine Rudlov, vo Vranovskom okrese. Na poli politického boja za práva podkarpatských Rusínov v rokoch 1848-1949 bol veľkým hrdinom nášho národa. Adolf Dobriansky - banský inžinier, sudca, verný priateľ Slovákov, Čechov a Galičanov. Mal dobré kontakty s predstaviteľmi všetkých Slovanov rakúsko-uhorskej monarchie.

Gymnázium skončil v Levoči, filozofiu a právo v Košiciach, kde študovalo veľa Rusínov. V Banskej Štiavnici dostal diplom banského inžiniera, kde sa začala jeho politická kariéra. Žil na strednom Slovensku, nadväzoval kontakty so Slovákmi kultúrno-politického diania. Bol jedným zo zakladateľov Matice Slovenskej, ktorá bola založená v jeho byte.

Spracoval: Peter Jurčišin

Práca A. Dobrianského nebola sympatická pre maďarských aristokratov. Pred Košutovcami sa musel ukrývať aby ho nezavreli. Taktiež bolo naňho spáchaných niekoľko atentátov. Pri jednom z nich prišiel o ruku jeho syn. Pred útekom z vlasti ešte stihol dať slovenskému publicistovi i buditeľovi Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi - pravej ruke Ľudovíta Štúra - požiadavky Podkarpatských Rusínov, ktoré potom Hurban prečítal v Prahe v roku 1948 na Slovanskom zjazde. Spomeniem aspoň niektoré z nich:

- Aby Slováci a Rusíni boli Maďarmi priznaní ako samostatný národ a aby v Maďarskom parlamente mali rovnaké práva;
- Aby obom národom bolo dovolené mať svoj teritoriálny snem so Slovenskou a Rusínskou komisiou, ktorá by chránila práva Slovákov a Rusínov;
- Aby Slováci a Rusíni mohli užívať nielen národné ale i vyššie učebné centrá s výučbou slovenského a rusínskeho jazyka;
- Za štátne financie by sa mali založiť katedry slovenského i rusínskeho jazyka pre Slovákov i Rusínov.

V roku 1848 Slováci Banskej Štiavnice a okolia stredného Slovenska zvolili za kandidáta do maďarského parlamentu Adolfa Dobrianskeho. Reakčné sily videli v ňom veľkého protivníka a robili všetko možné aby ho nevolili. Pred útekom do väzenia náš politik utiekol k svojim Rusínom a potom do Galície. Vrátil sa až po odchode Maďarských revolucionárov. Nadväzuje kontakty v Prešove a v Levoči, kde mu pomáha brat Viktor - tajomník biskupa Prešovskej eparchie a budúci školský inšpektor Užhorodského autonómneho administratívneho okresu. Adolf Dobriansky bol tiež členom delegácie podkarpatských Rusínov, ktorí išli do Viedne tzv. Martovskej konštitúcii a žiadali od cárskeho dvora rezolúciu národnostných práv. Vo Viedni sa zišla naša delegácia so slovenskou delegáciou, ktorú viedol J. M. Hurban, Štúr. Kollár a ďalší, ktorí tiež chceli práva národa v rámci novej konštitúcie. Obe delegácie odovzdali vysokému dvornému náčelníkovi Heribanovi projekt, podľa ktorého Maďarsko malo byť teritoriálne nepoškodeným ale podelené na autonómne upravujúci dištrikt. Obidve delegácie navštívili i ministra Alexandra Bacha a boli prijaté aj cisárom Františkom Jozefom. Všetci sa vracali optimisticky naladení, že bude autonómny nacionálny dištrikt s centrom v Užhorode, do ktorého budú patriť nielen Užhorodská ale aj iné župy. Tento dištrikt netrval dlho, len od druhej dekády októbra 1849 do konca marca 1850. Aj za tento krátky čas sa Dobrianskemu za pomoci brata Viktora podarilo spraviť veľa dobrej práce. Ako jeden z hlavných predmetov bol zavedený rusínsky jazyk v Užhorodskom gymnáziu a tiež v dedinách, kde žili Rusíni. Adolf Dobriansky sa stal referentom dištriktu v Košiciach, v Budine a vo Veľkom Varadine. Začiatkom roku 1861 maďarskí župani vyhlásili voľby do parlamentu. Robilo sa všetko, aby sa tam nedostal ani jeden Slovák. V Šarišskej župe aj tak vybrali za svojho poslanca do parlamentu A. Dobrianskeho, ktorý tam vystupoval nielen v záujmoch Rusínov ale aj Slovákov. Aj Alexander Pavlovič, rusínsky buditeľ bol prenasledovaný preto, lebo volil A. Dobrianského. A.Dobriansky nebol pustený do parlamentu. Svoje prejavy vydával v tlači. Cisárskym príkazom v roku 1864 bol prizvaný do Viedne, kde ho čakala vysoká služba, stal sa vládnym poradcom kde prostredníctvom neho slovenskí buditelia presadzovali svoje požiadavky. Po politickom procese v roku 1882 v Ľvove, v ktorom ho obvinili z panslavizmu i z vládnej zrady, bol buditeľ oslobodený z väzenia, ale dlhé roky musel prežiť ďaleko od rodného kraja v Rakúsku. Žil v rakúskom Insbruku, kde aj zomrel. Adolf Dobriansky ovládal 9 jazykov - ruský, nemecký, maďarský, slovenský, latinský, francúzsky, taliansky, český a srbochorvátsky. Aj svoje diela písal v týchto jazykoch, ktoré boli publikované nielen v Rakúsko-Uhorsku ale aj vo Francúzku, Rusku a Poľsku. Bol dobrým znalcom histórie a múdrym politikom. Dobriansky celý svoj život bojoval za to, aby v Rakúsko-Uhorsku každá národnosť mala svoju autonómiu - Česi, Slováci, Srbi, Rusíni, Maďari. Svoju životnú púť skončil v ďalekom tirolskom meste Insbruku. Jeho želanie splnila manželka a jeho pozostatky previezla na rusínsku zem - do obce Čertižne pri Medzilaborciach.

Русиньскый календарь на рік 2013

info РУСИН

RoS
Rusínska obroda na Slovensku
Русиньска оброда на Словеньску

Януар/Január

П	В	С	Ч	П	С	Н
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Февруар/Február

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

Марец/Marec

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Апріль/Apríl

П	В	С	Ч	П	С	Н
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Май/Máj

П	В	С	Ч	П	С	Н
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Юн/Jún

П	В	С	Ч	П	С	Н
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Юл/Júl

П	В	С	Ч	П	С	Н
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Авґуст/August

П	В	С	Ч	П	С	Н
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Септембер/September

П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24	25	26	27	28	29

Октобер/Október

П	В	С	Ч	П	С	Н
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Новембер/November

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Децембер/December

П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24/31	25	26	27	28	29

Як неодділну часть Русиньского календаря на 2013 рік, сьме про вас приготовили інтересный перегляд сел подля окресів, де ся при зрахованю жытельства в 2011 році приголосило веце як 20 % жытелів ку русиньскій народности.

Русиньска оброда на Словеньску
Словеньска 40
080 01 Пряшів
тел: 051-7722889
мобіл: 0911 070023

Rusínska obroda na Slovensku
Slovenská 40
080 01 Prešov
tel: 051-7722889
mobil: 0911 070023

Окрес Бардійов (14 сел)	
Бехерів	41,94%
Біловежа	23,88%
Гутка	26,51%
Хмельова	46,48%
Єдлинка	31,17%
Липова	25,00%
Лівов	20,69%
Микулашова	35,71%
Нижня Полянка	33,85%
Ондавка	50,00%
Ортутова	33,93%
Шарішске Чорне	25,65%
Вышня Полянка	49,07%
Вышній Тварожець	48,72%

Окрес Гуменне – (10 сел)	
Машківці	21,15%
Нехваль Полянка	53,33%
Притуляны	55,56%
Рогожник	28,21%
Рокытів коло Гуменного	34,53%
Руська Кайня	28,83%
Руська Поруба	70,16%
Вышня Яблінка	55,38%
Завада	86,11%
Зубне	24,18%

Окрес Левоча - (1 село)	
Торіскы 36,44%	

Окрес Меджілабірьці - (22 сел)	
Чабалівці	31,56%
Чабины	56,01%
Чертіжне	64,00%
Габура	67,09%
Калинів	64,38%
Красный Брід	56,43%
Меджілабірці	**35,53%**
Няґів	56,19%
Олька	51,88%
Ольшынків	45,71%
Палота	50,81%
Радвань над Лабірцьом	28,21%
Репеїв	51,05%
Рокытівці	70,00%
Рошківці	58,76%
Суків	48,53%
Светліці	31,36%
Валентівці	52,27%
Воліця	46,88%
Вырава	47,09%
Збойне	40,94%
Збудьска Біла	57,25%

Окрес Сабінов - 1 село	
Баєрівці	50,00%

Окрес Снина - 19 сел	
Березовець	30,61%
Чукалівці	53,80%
Дубрава	27,08%
Гостовиці	29,15%
Кална Розтока	38,08%
Кленова	44,64%
Колбасів	36,67%
Новоселіця	31,71%
Осадне	42,33%
Парігузівці	21,21%
Пчолине	41,75%
Прислоп	37,93%
Рунина	81,18%
Руська Волова	75,68%
Руськый Потік	51,49%
Тополя	34,16%
Убля	27,60%
Уліч	55%
Збой	31,78%

Окрес Стара Любовня - 10 сел	
Чірч	44,11%
Орябина	41,88%
Камюнка	37,88%
Кыйов	22,77%
Матисова	23,61%
Обручне	92,68%
Руська Воля над Попрадом	52,53%
Старина	27,66%
Страняны	28,36%
Удол	45,57%

Окрес Стропків - 13 сел	
Быстра	53,33%
Ґрибов	20,29%
Гавай	41,87%
Якушівці	40,43%
Корункова	28,57%
Кожухівці	24,64%
Мала Поляна	54,87%
Микова	40,13%
Потічкы	53,33%
Сташківці	24,31%
Варіхівці	34,44%
Владыча	38,46%
Войтівці	26,32%

Окрес Свидник - 32 сел	
Белеївці	69,57%
Бодружаль	20,34%
Ціґла	34,26%
Доброслава	41,18%
Дубова	43,23%
Гаврянець	33,33%
Гунківці	32,14%
Юркова Воля	38,55%
Кечківці	23,56%
Кореївці	20,31%
Крайня Быстра	34,38%
Крайня Порубка	69,09%
Крайнє Чорне	30,49%
Курімка	32,42%
Медведже	54,90%
Міроля	51,39%
Нижня Єдлова	44,44%
Нижня Писана	26,09%
Нижній Комарник	25,41%
Нижній Мирошів	28,46%
Нижній Верлих	31,82%
Пстрина	76,67%
Рівне	23,12%
Свидничка	21,99%
Шарбів	71,43%
Ваґринець	44,62%
Вапеник	36,59%
Вышня Єдлова	40,40%
Вышня Писана	59,21%
Вышній Комарник	34,67%
Вышній Мирошів	35,58%
Вышній Верлих	26,39%

Окрес Ґелніца - 1 село	
Завадка	20,46%

Окрес Собранці - 1 село	
Руськый Грабовець	33,64%

На основі жрідел Словеньского штатістічного уряду СР, спрацовала: С. Л. Фечова.

SLOVENSKO-RUSÍNSKY SLOVNÍK 34. časť Ч

Юрій Панько

Доц. ПгДр. Юрій Панько, ЦСц., автор Словеньско–русиньского словника

Продовжіня Словника в букві Ч

člověčenstv//o –a *s* чоловічество; uviesť *al.* priviesť niekoho do ~a *hovor.* постáвити на нóгы, зробити чоловíком
človečí чоловíчій
člověčin//a –y *ž* чоловічíна
človek –a *m mn. č.* ľudia **1** чоловік *mn. č.* люди; dobrý, zlý ~ дóбрый, злый чоловік; mladý, starý ~ молодый, стáрый чоловік; pracovitý ~ робóтный чоловік; urobiť z niekoho ~a *pren.* зробити з дакóго чоловíка **2** *(vyjadruje obyčajne neurčitú osobu);* ~ nikdy nevie чоловік нíґда не знать, нíґда не знаш; ~ sa мýли чоловíку *áбо* людям є влáстне мылити ся; ~ by neveril чоловік не вíрив бы, не вíрить ся; ~ nevie, čo má robiť чоловік (прямо) не знать, што мать робити *áбо* (прямо) не знаш, як поступáти; ~ by si nepomyslel нíґда не подýмав бы *áбо* і не подýмаш; stať sa новým ~om стáти дрýгым чоловíком; ~ i na šibenicu privykne [*prísl.*] чоловік на вшытко привыкне; šaty robia ~a [*prísl.*] облечíня рóбить чоловíка *áбо* шмáты рóблять чоловíка, по облічíню стрічáють; vtáka poznáš po perí, ~a po reči [*prísl.*] птáха пóзнаш по пíрю, а чоловíка – по бісíді *áбо* видно птáха по літáню
človiečik –a *m zdrob. expr.* чоловíчік; nevidel pred sebou ani ~a не вíдів пéред собóв áни душы
čľup, čľups *cit.* шлюп
čľupk//ať –á –ajú *nedok. expr.* **1** *(o vode)* шлюпкати **2** *(s čľapotom padať, skákať do vody)* шлюпкати ся, шлюпнути ся
čľup//núť –ne –nú *dok. expr.* **1** *(spadnúť, skočiť do vody)* шлюпнути ся **2** *(o tekutine)* квáпнути, брызнути, пырскнути
čľups *p.* **čľup**
čmáranin//a –y *ž expr.* чмаранина, маґулина
čmár//ať –a –ajú *nedok. expr.* чмáрати, маґуляти, чáрбати; ~ po papieri чмáрати по папíрі
čmarig//ať –á –ajú *nedok. expr.* чмáрати, чáрбати
čmeľ –a *m* **čmeliak** –a *m* джміль –я *м*
čmud –u *m* чмуд, дым; ~ lampy чмуд з лáмпы
čmud//iť –í –ia *nedok.* чмудити, дымити; sviečka ~í свíчка димить
čmud//iť sa –í sa –ia sa *nedok. obyč. neos.* чмудити ся, дымити ся; ~í sa z kachieľ дымить ся з пéца
čnelk//a -y *ž bot.* стóвпик *(часть пéстика)*
čnieť čnie čnejú *nedok.* піднимáти ся, возвышáти ся, выступáти; ~ do výšky піднимáти ся до вышкы, возвышáти ся
čo[1] *zám.* **1** *opyt.* што; čo robíš? што ты рóбиш?; čo si povedal? што ты повíв?; čím je? чім він є? хто він? **2** *vzťaž.* што, котрый; vidíš ten stĺp, čo stojí pri ceste? видиш тот стовп, што стоїть при дорóзі?; čo koho do toho? што кóго до тóго?; stoj čo stoj за кáжду цíну; buď čo buď будь што бýде
čo[2] *zám. prísl.* **1** *(prečo, načo)* што, чом, нáшто; čo sa budem darmo namáhať? нáшто бýду надáрьмо намагáти ся? **2** *(koľko, ako mnoho)* што, кíлько, як мнóго *áбо* вéлё; pozrí, čo nás je попозерáй, кíлько нас (є) **3** *(pokiaľ, nakoľko)* так ... як, натíлько ... накíлько; bil, čo mu sily stačili він бив зо вшыткых сил
čo[3] *část.* **1** *(uvádza opyt. vety)* (а) што; ці; čo už prišiel? ці він уж пришóв?; čo ja viem? што я знам?; (я) не знам; óдкы мам знáти? **2** як нáйлíпше *і* як найлíпше; čo najlepšie *al.* najlepšie як найлíпше **3** *(vyjadruje pravidelné opakovanie)* што; rok čo rok рік што рік; кáждый рік; noc čo noc ніч што ніч; кáжду ніч; deň čo deň день што день; кáждый день; čo nevidieť што не вíдіти
čo *spoj.* **1** *obyč. v spojeniach* čo i, čo aj, čo ako, čo hneď, čo priam най, як бы не; якый бы не; пôjdem čo ako bude піду будь што бýде; príde čo aj potme онá прийде і кідь бýде тма **2** *(uvádza časové vety)* тíлько, як тíлько; мéджі тым як...
čo *cit.:* ale čo! но што!, íщі што!; но гей!
čoby, *zosilnené* **čožeby** *část.* íщі што!, як бы не так!; ale čo! як бы не так!
čochvíľa *prísl.* **1** *(onedlho, čoskoro)* о минýтку; штоскóро; онедóвго; ~ príde він (онá) прийде штоскóро **2** *(veľmi často)* барз чáсто
čokolád//a –y *ž* чоколáда; tabuľka ~y тáблічка чоколáды; mliečna ~ молóчна чоколáда; oriešková ~ орішкóва чоколáда; piť ~u пити чоколáду
čokoládov//ňa –ne *ž* чоколадóва фабрика, чоколадóвня –і *ж*
čokoládovohnedý чоколадово-рудый, чоколадóвый, чоколадóвой фáрбы
čokoládov//ý чоколадóвый; ~á zmrzlina чоколадóва змерзлина; ~á farba чоколадóва фáрба
čokoľvek *zám.* **1** *neurč.* што бы не, хóцьшто; nech povie ~, všetko je lož што бы він не повíв, вшытко є клáмство *áбо* лож; môžeš robiť ~, všetko je zlé мóжеш робити што хóчеш, вшытко є зле *áбо* недóбре **2** *vzťaž.* вшытко, што
čoraz *prísl. s 2. st. príd. a prísl.* все, чім раз; ~ viac все вéце; ~ horšie все гíрше
čosi *prísl.* штось, дашто
čosi-kamsi *zám. prísl.* скóро
čoskoro *prísl.* штоскóро
čo-to *zám.* штось
čože 1 *zám. opyt.* што (же); o čomže hovorí? о чім же він говóрить? **2** *zám. prísl.* чом (же), нáшто (же) **3** *část.* подýмаш
čožebý *p.* **čoby**
čpavkový амíáчный
čpav//ok –ku *m chem.* амíáк –а
čpavý розьїдáючій, драждивый; ~ zápach драждивый зáпах
čpieť čpie čpejú *nedok.* драждиво пáхнути
čremch//a -y *ž* черéмуха
črep –a/-u **1** чéреп(ок), одлóмок; ~y z pohára чéрепкы з пóгара **2** чéрепок, кветінáч; kvety v ~och квíткы в чéрепках, в кветінáчах
črepin//a –y *ž* чéреп(ок), одлóмок, черепина; ~ granátu черепина ґранáта
črepník –a *m* черéпник
črevn//ý кышкóвый; ~ týfus брíшный тíфус; ~á peristaltika перістáлтіка кышок; ~é choroby кышкóвы хворóты
črev//o –a *s* кышка, чéрево; hrubé ~ грубá кышка; tenké ~ тóнка кышка; slepé ~ слíпе чéрево, апендíкс; vypustiť niekomu ~á *ľud.* выпустити кышкы дакóму
čried//a –y *ž (kráv, kôz, oviec)* черéда, стáдо
crienk//a –y *ž* черéнка, рукоятка; kostená ~ кістянá рукоятка
čriev//ice –ic *ž mn. č. (j. č. –ica) knižn.* топáнкы, топáночкы; lakované ~ лакованы топáнкы
črpák –a *m* чéрьпак, наберáчка
črpk//ať –á –ajú *nedok. expr.* **1** *(naberať)* наберáти, чéрьпати **2** *(po troche sa vylievať)* выливать ся, ллє ся; течé; na dlážku mu ~alo mlieko z mísky на зéмлю у нёго молóко лляло ся з мискы
črp//núť -ne –nú *dok. expr.* **1** *(nabrať)* набрáти, зачéрьпнути **2** *(trochu naliať, odliať)* трошéчкы налляти, одлляти, влляти
črt//a –y *ž* **1** *(charakteristická vlastnosť)* риса; povahová *al.* charakterová vlastnosť влáстность, риса харáктера **2** *obyč. v mn. č.* ~y рисы; jemné ~y tváre тонкы рисы твáри **3** *(čiara, kontúra)* черта, лінія **4** *lit.* черта; cestopisná ~ подорóжна чертá; autobiografická ~ автобіоґрафічна чертá **5** нашмáрёк (выкреса), скіца; v hrubých *al.* hlavných ~ách в грубых *áбо* глáвных *áбо* основных чертáх
črt//ať –á –ajú *nedok.* **1** рісовáти, тягáти лíнію; ~ po papieri рісовáти на пáпіpі **2** *pren.* рісовáти, ковáти, сновáти; v duchu si ~al smelé плáны в дýху ты собі ковáв *áбо* сновáв смілы плáны
črvač *p.* **červač**
črvotoč –e ž червотóч –а *м*
črvotočin// a –y *ž* червотóч, червотóчіна
črvotočiv//ý червотóчный; ~é drevo червотóчне дéрево
čuč//o –a *s expr.* псик
čučoried//ie –ia *s hrom.* яфырнича, яфырникы
čučoriedk//a –y *ž* **1** яфыра **2** *mn. č.* ~y яфыры
čudáck//y чудáцькый; ~e spôsoby чудáцькы спóсобы *áбо* манéры
čudáctv//o –a *s* чудáцтво
čuák –a *m* чудáк
čudesn//ý чудéсный, необычáйный, дíвный; ~é sny чудéсны сны
čudn//ý чýдный, дíвный, необычáйный; ~ človek чýдный чоловік; ~á otázka чýдный вопрóс
čud//o –a *s* **1** *(niečo zvláštneho)* чýдо **2** *(strašidlo)* страшóк; dívali sa naň ako na nejaké ~ позерáли ся на нёго, як на даякый страшóк **3** *(vo funkcii prísudku)* чýдо; nie je ~, že neprišiel не чýдо, же він не прийшóв
čud//ovať sa –uje sa –ujú sa *nedok. komu, čomu, nad čím i bezpredm.* чýдовати ся *кóму, чóму;* ~ujem sa vám, že tu stojíte чýдую ся я вам, же ту стоїтé
čuch -u *m* чух; stratiť ~ стратити чух; má vyvinutý ~ мать розвинутый чух *áбо* мать óстрый чух; nikde ani ~u, ani šuchu не чýти áни мýхы
čuch//ať –á –ajú *nedok.* чýхати, нюхати
čuchov//ý чухóвый, нюхóвый; ~ nerv чухóвый нерв; ~é ústroje óрґаны чýху
čujn//ý *v rôzn. význ.* чýйный; ~ spánok чýйный сон; ~á duša чýйна душá
čul//ý 1 *(živý), bystrý)* чýлый, жывый, бóдрый, ожывíня; ~ človek чýлый чоловік; ~ ruch ожывíня; ~á debata жывá діскýсія **2** *(hojný)* жывый, діятельный; ~á účasť жывá *áбо* діятельна ýчасть; ~é styky шырóке споїня
čum//ieť –í –ia *nedok. na koho, čo expr.* чумíти, таращíти, вытарáщовати; вытарáщовати óчі; ~ do knihy чумíти, позерáти до книжкы
čup//ieť –í –ia *nedok. expr.* чупíти; deti ~eli v kruhu дíти чупíли в крýгу
čupk//ať sa –á sa –ajú sa *nedok. expr.* чýпкати ся, купáти ся, плéскати ся; deti sa ~ajú vo vode дíти плéскають ся во вóді
čup//núť si -ne si –nú si *dok. expr.* чýпнути собі

Дальше продовжіня Словника в букві Ч і Д в IP ч. 24/2012.

Жывототворный РЕПЕЇВ

(Oživujúci Repejov)

С. Л. Фечова

В тых днях нам до редакції пришла нова інтересна публікація од знамого автора першых пореволучных русиньскых учебників Мґр. Янка Гриба, під высше уведженов назвов: Жывототворный Репеїв.

Цільом книжочкы, котра є доповнена автентічныма і фаребныма фотоґрафіями, є описно-розповідным жанром і суґестівнов збелетрізованов формов подати чітательови давнішу і новішу історію села Репеїв. Село ся складать із двох частей: Репейова і бывшых Правровець, котры ся зачатком 60-тых років в рамках тзв. теріторіалного діліня споїли довєдна. Автор книжкы єй обсягом показує главні на стародавны тяжкы часы жывота репеївскых ґаздів, їх нелегкый родиный жывот на селі, котрый дотеперь аж в такім розмірі не быв описаный. Є інтересне, же автор ся заміряв і на історію славяньского ці русиньского походжіня, зроджіня села і його першы фамилії. В тім контексті ся заміряв і на жывот в селі меджі войнами і по ослобіджіню од фашістів. Автор не забыв ани на културно-політічный, цеьрковный жывот села, його богатый фолклор і традіції. З далшого обсягу выбевраме: **Меджівойновый період**, **Конфішкація маєтку**, **Інтеліґенція і култура Репейова**, **Тіпічны русиньскы репеївскы їдла (де є рецепт і на репеївскы перогы)**, **Дакотры штатістікы із зрахованя людей** ітд.

А што вело Я. Гриба до написаня такого інтересного діла?

,,Моїм ціложывотным кредом было, є і буде себеідентіфікація (быти тым, кым єм), котра ня вела і ку написаню той книжочкы, де єм ся заміряв главні на автохтоность нашых жытелів - Русинів, ку котрым ся і сам із гордостьов голошу. А то значіть, же в штруктурі споминано книжкы є на перше місце кладжена капітола нашому себепознаню, де звыразнюю нашу русиньску народность“,,.

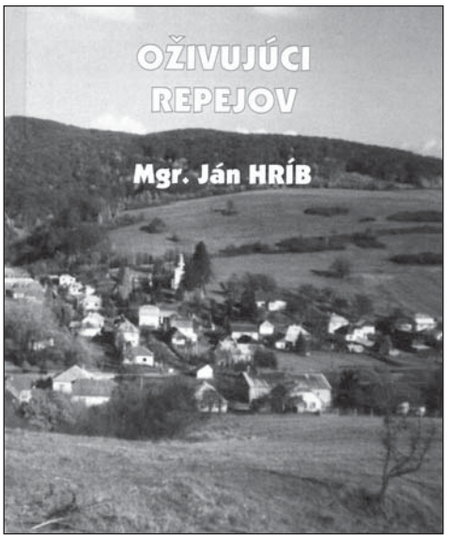

Про інтерес уваджаме, же русиньске село Репеїв лежыть по обох боках вышнього току рікы Олька і теріторіално належыть до окресу Меджілабірці. В році 1964 было ку Репеїву припоєне село Праврівці, зато ся село складать із репеївской і праврівской части. Як указують выслідкы з послідного зрахованя жытельства на Словеньску, в році 2011 мать село 143 жытелів з того 54 собі записало словеньску народность, **73 русиньску народность** і єден чоловік собі записав україньску. З того выпливать, же у Репейові ся находить **51,05% Русинів.**

Тот, хто мать інтерес о публікацію Жывототворный Репеїв, може собі єй обїднати на пріватнім тел. числі автора: 057-7398229, або купити рівно у нашій редакції на Словеньскій ул. ч.40 у Пряшові.

З автобіоґрафії автора

Мґр. Янко Гриб народив ся у 1934 році у малоролницькій родині у селі Праврівці. По скінчіню Україньской педаґоґічной школы в Пряшові, в котрій ся готовили учітелі народных шкіл в русиньскых селах, штудовав на Педаґоґічнім інштітуті в Пряшові - апробацію україньчіна-словенчіна. Учітельовав на основных школах у В. Поляні, Ублі, Ольці, Гаваю і Меджілабірцях. За свої одношіня ку ,,Пражскій ярі“ як і за „опортуністічны погляды“ быв Окресным народным выбором в Гуменнім на 14 і пів рока пропущеный із школства і зачлененый до мануалного ,,Р-ка“, значіть меджі робітників. Аж по ніжній революції 1989 р. ся вернув назад на учітельску путь, де продовжовав учіти на попереднім місці в ОШ Олька, одкы одышов до пензії. Выходячі з його нелегко прожытой сітуації собі дав некомпромісный ціль: помочі оброджуючому процесу Русинів в рамках зновузродженых русиньскых школ (за тоталіты україньізованых). Свою креатівіту нашов у сфері приправ учебників русиньского кодіфікованого языка про ОШ. І так ся властні Я. Гриб став історічно першым автором пореволучных учебників про ОШ із навчалным языком русиньскым у сістемі словеньского школства. За 15 річный період (уж через пензію) упорядковав 37 учебників і робочіх зошытів, котры выдала Русиньска оброда. З них спомянеме холем БУКВАРЬ про русиньскы діти (1994), ЧІТНАНКА про русиньскы діти (1994), Літературна выхова або Хрестоматія, значіть учебник про 1. і 2. ступінь ОШ і т. д.. За высше уведжену кількость учебників про русиньскы діти быв (в септембрі 2007 р. у Кракові на Яґелоньскій університі) в рамках 3. Меджінародного конґресу русиньского языка оціненый медайлов Кіріла і Мефодія. Уж і з высше уведженого мож конштатовати, же Я. Грибови найвеце лежыть на сердці наймолодша ґенерація Русинів, зато і дотеперь ся інтересує о выховный процес на окремых школах в русиньскім реґіоні. Є участником різных літературных ці іншых конкурзных акцій заміряных якраз на русиньску проблематіку.

Ponuka inzercie v dvojtýždeníku Info Rusín

V Info Rusíne môžete uverejniť akúkoľvek plošnú a riadkovú inzerciu:

Reklama firmy, propagácia predvolebných kandidátov, predaj, nákup, výmena, prenájom, reality, ponuka zamestnania, služby, zoznámenie, gratulácia a pod. Ak budete chcieť uverejniť gratuláciu, stačí poslať fotografiu a krátky text s blahoželianím.

AKO INZEROVAŤ?

1. telefonicky na čísle: 051/772 28 89, aj formou SMS na čísle mobil. telefónu: 0918 176 804
2. na e-mailovú adresu: rusinska.obroda@kryha.sk, sekretariat.ros@centrum.sk
3. listom na adresu: Rusínska obroda na Slovensku - Info Rusín, Slovenská 40, 080 01 Prešov

AKO UHRADÍTE VÁŠ INZERÁT?

1. **Poštovou poukážkou typu H, ktorú obdržíte zdarma na každej pošte a ktorú zašlete na adresu redakcie Info Rusín spolu s textom alebo propagačným materiálom. Do popisu poukážky uveďte ,,inzercia IR“.**
2. **Priamo v redakcii Info Rusín, Slovenská 40, Prešov (Župný dom) Každý pracovný deň v čase od 12:00 do 17:00 hod.**
3. **Na vysunutom pracovisku predsedu ROS, na MsÚ v Medzilaborciach. Každý pracovný deň v čase od 13:00 do 15:30 hod.**

KOĽKO ZAPLATÍTE?

Cenník uverejnenia plošnej inzercie:

Rozmer	Cena v Єurách
1/1 strana	40 Є
1/2 strany	20 Є
1/3 strany	15 Є
1/4 strany	10 Є
1/5 strany	5 Є

Cena za uverejnenie inzerátu v riadkovej inzercií s využitím maximálne 50 slov: 7 Є.

Pri uverejnení toho istého inzerátu opakovane 2x za sebou, ponúkame 30% zľavu z celkovej sumy príslušného inzerátu.

KEDY BUDE VÁŠ INZERÁT UVEREJNENÝ?

Po uhradení príslušnej sumy do uzávierky čísla v danom mesiaci.

REKLAMÁCIA

Reklamáciu je možné uplatniť do 14 dní od uverejnenia reklamy alebo inzerátu.

INFORMÁCIE
na tel. číslach: 051/7722889, 0918 176 804

Noviny vychádzajú každé dva týždne vždy k 15. a poslednému dňu v danom mesiaci. Distribuujú sa na celom Slovensku, v 6 európskych štátoch, Ukrajine, Srbsku, USA a Kanade. Noviny sú distribuované aj do novinových stánkov prostredníctvom KAPA DAP Prešov a MEDIA PRESS POPRAD. Na internete ich nájdete na web. stránkach: www.rusin.sk, sekcia Info Rusin, www.molody-rusyny.sk, www.holosy.sk.

Patria
Slovenský rozhlas 5

РУСИНЬСКЫЙ ПРОҐРАМ (16.1. 2013 – 30. 1. 1013)

16. 1. 2013 – СЕРЕДА
19.30 – 20.00 Радіоновины

18. 1. 2013 – ПЯТНІЦЯ
19.30 – 20.00 Радіоновины

20. 1. 2013 – НЕДІЛЯ
09.00 – 10.00 Свята літурґія ҐКЦ

22. 1. 2013 – ВІВТОРОК
19.00 – 19.30 Ґітпарада русиньскых співанок
19.30 – 20.00 Радіоновины

24. 1. 2013 – ЧЕТВЕРЬ
19.30 – 20.00 Радіоновины

26. 1. 2013 – СУБОТА
14.00 – 15.00 Музычны поздравы
20.00 – 21.00 Радіо молодых
21.00 – 22.00 Радіомаґазін
22.00 – 22.30 Літературна релація. З творчости А. Аверченка, репріза
22.30 – 23.00 Ґітпарада русиньскых співанок, репріза
23.00 – 24.00 Радіо молодых, репріза

27. 1. 2013 – НЕДІЛЯ
19.00 – 19.30 Бісіда кумів, репріза
19.45 – 20.00 Приповідка. Лемківскы леґенды і баї, репріза
20.00 – 20.30 Музычны поздравы
20.30 – 21.00 Подобы жывота. Анныа Сервіцка, репріза
21.00 – 22.00 Радіомаґазін, репріза
22.00 – 22.15 Музычна релація
22.15 – 23.00 Село грать, співать і думу думать, репріза
23.00 – 23.30 Музыка народности

28. 1. 2013 – ПОНЕДІЛЬОК
19.30 – 20.00 Радіоновины

30. 1. 2013 - СЕРЕДА
19.30 – 20.00 Радіоновины

ПАРТНЕРАМІ ІНФО РУСИНА СУТЬ:

WWW.RUSYN.SK
WWW.HOLOSY.SK
WWW.MOLODY-RUSYNY.SK

В слідуючім числі Інфо Русина прочітате:

24/2012

З Л. Надьом о фінанцованю НМ в 2013 р.

24/2012

Новости з русиньскых балів

24/2012

О новых выданях: ЕНТРОПІЯ

Info Rusín vydáva **Rusínska obroda na Slovensku** a výlučne zodpovedá za obsah projektu. **Realizované s finančnou podporou Úradu vlády SR**. Evidenčné číslo: EV 1739/08. Šéfredaktorka **Bc. Silvia Fečová**. Jazyková a štylistická úprava: **Mgr. Anna Kuzmiaková.** Preklady a externá spolupráca: **Mária Šurkalová** Výroba: **ADIN. s.r.o., Prešov.** Adresa redakcie a administrácie: **Rusínska obroda na Slovensku, redakcia Info Rusín, Slovenská č. 40, 080 01 Prešov, tel: 051/7722889, 051/7482776, 0918 176 804.** E-mail: sekretariat.ros@centrum.sk, rusinska.obroda@kryha.sk, www.rusyn.sk. Číslo účtu pre predplatné: 2155073158/0200. Predplatné na rok: Slovensko: 9,96 €, Európske štáty: 15,96 €, mimoeurópske štáty: 21 €. Inzeráty, reklamy, sponzoring preberáme v redakcii Info Rusín, Prešov, každý pracovný deň od 12.00 - 16.00 hod. **Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame! Publikujeme i názory, s ktorými nie vždy súhlasíme. Za obsah príspevku zodpovedá autor.** Redakcia si vyhradzuje právo na krátenie a štylistickú úpravu textov! Príspevky v slovenskom jazyku nehonorujeme. Info Rusín je distribuovaný aj do novinových stánkov prostredníctvom MEDIA-PRESS Poprad, spol. s r.o. (okresy: Stará Ľubovňa, Poprad, Levoča, Kežmarok, Spišská Nová Ves) a KAPA DAB Prešov, spol. s r. o. (okresy: Prešov, Bardejov, Humenné, Medzilaborce, Sabinov, Snina, Stropkov, Svidník, Vranov n/T.).

Rusínska obroda-Info Rusín
Slovenská 40
080 01 Prešov 1
“D+4”
4/2007/RPC PO

Platené v hotovosti
080 10 Prešov 10